

ETC 1 juni -21

Migranter används som utpressning

PÅ PLATS I CEUTA EMMA SOFIA DEDORSON dagens@etc.se

Marocko släppte på gränskontrollen och på ett dygn tog sig 8 000 migranter över till den spanska enklaven Ceuta. Det var den största gränsöverskridelsen i modern spansk historia och bakom det hela låg en diplomatisk kris länderna emellan. Det är rekord men inte en isolerad händelse vid en gräns som allt mer präglas av storpolitik, död och utsatta migrantarbetare.

Bilden har spridits över världen. På räddningsledaren Juan Francisco Valle som håller upp ett till synes livlöst spädbarn som han precis plockat upp ut vattnet utanför den spanska enklaven Ceuta. Modern till barnet hade det fastsurrat på ryggen när hon simmade över från Marocko till Spanien. Bilden har blivit en symbol för migrantsituationen vid EU:s gräns. Precis som bilden på döda Alan Kurdis kropp, uppspölad på en turkisk strand blev 2015.

Gränsen mellan Marocko och spanska Ceuta, en av två spanska enklaver på den afrikanska kontinenten, är EU:s sydligaste gräns. Där finns landgräns och en delad strandremsa som är avskilda med sex meter höga stängsel som sträcker sig ut i Medelhavet.

Enligt internationell lag har varje person som lyckas korsa gränsen rätt att söka asyl och få sin sak prövad. Ändå skickades minst 6 000 av de 8 000 som tog sig över gränsen till Ceuta härom veckan direkt tillbaka till Marocko. Spansk militär kallades in och våldsamma scener dokumenterades.

Sedan 1992 har Spanien ett avtal med Marocko om att skicka tillbaka marockanska invandrare till Marocko. Avtalet gäller dock ej migranter från andra afrikanska länder – som också skickas tillbaka i strid med internationella konventioner.

1 500, de flesta minderåriga, stannade kvar i överfulla läger i Ceutas hamn. Bland dem modern med spädbarnet som Guardia Civils räddningsledare Juan Francisco Valle räddade ur vattnet på den bild som blivit viral.

Betalt för att stoppa migranter

Vissa handlingar får konsekvenser. Det sade Marockos ambassadör i Spanien efter att Spanien hade låtit vårda ledaren för Västsaharas befrielseorganisation Polisario Brahim Ghali för covid-19 på ett spanskt sjukhus. Konsekvensen hon talade om anses vara att släppa fram migranterna.

Västsahara hette tidigare Spanska sahara och var en spansk koloni. Landet ockuperas sedan 1975 av Marocko utan att ockupationen erkänns av något annat land. Marockos regim gör även anspråk på enklaverna Ceuta och Melilla men låter sig blidgas av avtal och EU-pengar.

Marocko får nämligen betalt av Spanien och EU för att utföra ett särskilt arbete: Att hindra migranter från olika delar av Afrika att ta sig till gränsen. Tusentals migranter kunde kom på en gång för att marockansk polis lät dem passera.

2018 tog EU-kommissionen beslut om ett paket på 140 miljoner euro samt ett permanent, årligt stöd till Marocko. EU hade tidigare inlett liknande samarbeten med Turkiet och Libyen då flyktinggrutterna åter dirigerades mot de spanska enklaverna. Sedan 2019 har Spanien avstått mer än 60 miljoner euro av sitt eget EU-stöd till Marocko "för deras insats i kampen mot illegal migration".

Det stegvis ökade stödet har sin bakgrund i tidigare kriser.

Tragedin på Tarajal-stranden

Närheten till Marocko och migranterna från hela Afrika genomsyrar den ceutiska vardagen.

Det är februari 2014. Bara några dagar efter det som ska komma att kallas "tragedin på Tarajal". Susana Díaz är på väg hem från en mataffär i centrala Ceuta tillsammans med sin mamma Consuelo. Tre steg bakom dem går Steven från Liberia. De kallar honom "marockanen" och han bär deras matkassar.

– Det är ju bra att de gör något annat än att sälja knark, säger Susana.

Steven pratar engelska vilket varken Susana eller hennes mor förstår. Han berättar för Dagens ETC att han simmade över gränsen för många månader sedan och har bott i stadens asyl- och migrationscenter sedan dess.

– Jag har varit på flykt i flera år. De dödade min familj, mina vänner. Se, jag har kunnat styrka min historia och blivit beviljad asyl här i Spanien.

Han håller upp det kort från de spanska myndigheterna som visar att han blivit beviljad uppehållstillstånd. Han var minderårig när han kom. Men han måste betala färjan till fastlandet själv, därför jobbar han med att utföra svarta tjänster till Ceutaborna – några vita jobb finns inte.

– Säg till honom att det är bra att han har ett hederligt jobb i stället för knarkhandel, insisterar Susana när hon förstår att vi kan kommunicera. Steven svarar inte. Steven följer med upp till lägenheten och blir tillsagd att bära in maten i köket. I köket står Fatima som precis har skurat köket skinande rent. Hon tar påsarna ur Stevens händer och ställer dem på köksgolvet. Fatima är Susanas och Consuelos marockanska hembiträde och en av Ceutas nästan 3 500 gränsöverskridande arbetare som fram till coronakrisens stängda gränser tog sig från andra sidan gränsen varje morgon för att förvärvsarbeta i Spanien utan att få uppehållstillstånd.

Mer än hälften av dagspendlarna är kvinnliga hembiträden som Fatima. Många män jobbar i fabriker. Under covid-19 stängdes gränsen helt varpå Fatima förlorade sin inkomst – bekräftar Susana för Dagens ETC per telefon.

– Kommer hon inte hit får hon inte betalt, det är en självklarhet. Men jag hoppas hon kommer tillbaka, vi trivdes med henne, säger Susana.

Då, i februari 2014, står Steven tyst kvar i köket och väntar på sitt arvode. 50 centimos får han, ungefär fem svenska kronor.

– Det är ju ingen kvalificerad uppgift direkt, säger Susana.

Steven ber om mer pengar. Susana ger honom 20 centimos till.

– Jag får sällan ihop till mer än att äta och kan inte spara pengar. När jag har tillräckligt tar jag färjan till fastlandet men jag behöver även till fortsatt resa. Jag vill inte stanna i Spanien, säger Steven.

Och Fatimas lön?

– 300 euro (ungefär 3 000 kronor). Det är mycket pengar i Marocko, säger Susana. Fatima skakar på huvudet och rättar henne på perfekt spanska.

– Det är inte mycket där heller men visst räcker det en bit längre, säger hon.

– Du får ju äta med oss också varje dag, påpekar Susana.

– Ja och god mat får jag också, säger Fatima med ett skratt.

Det är hon som lagar maten.

Innan Steven återgår till att erbjuda sin bärkraft byter vi några ord till:

– Det här är inte ett land för mig, de är rasister i Spanien, säger han.

Sköt mot simmande människor

Några dagar tidigare har gränspoliserna hindrat migranter från att liksom Steven simma över gränsen. De sköt på dem med gummikulor och rökampuller. Femton personer drunknade i paniken som uppstod.

– Polisen skyddar oss från maffia och knarkhandlare. För mig får de skjuta med vilka kulor som helst, bara de håller de kriminella borta, säger Susana.

Det är en bild som många Ceutabor som Dagens ETC talar med delar: Att människorna som klättrar över stängslen, kommer i gummibåtar eller simmar över gränsen är kriminella. Och om polisen skjuter – så vadå? De har väl en anledning.

– Ja, har du sett dem? Det är starka killar som kommer för våra pengar, jobb och kvinnor, säger Ceutabor Antonio Reyes och pekar mot Marocko

Spansk polis förnekade att de skjutit gummikulor och annat mot de simmande. Men händelseförloppet filmades av aktivister och blev, allt eftersom bevisen presenterades, omöjligt att helt förneka. EU:s dåvarande kommissionär för inrikes frågor, Cecilia Malmström uttryckte "bekymmer" över situationen. Däremot dömdes aldrig polisen, trots att saken prövades i domstol. De hävdar att de gjort vad situationen krävde och att de skjutit direkt på personerna som dog. Malmström vill inte uttala sig vidare och Spanien beviljas högre EU-stöd för att skydda gränserna – varav stora delar går till marockansk gränspolis.

Överlevarna

På en strand en kilometer ifrån El Tarajal träffar Dagens ETC Yalou Diallo, Ib Loppet och Aboubakar (den sista vill inte alls vara med på bild, de andra två går med på det mot att få vända kamerorna ryggen).

De är runt 20 år och kommer från Guinea. Yalou och Ib tog sig över gränsen tre månader tidigare medan Aboubakar har bara varit i Spanien sedan den 6 februari – dagen för "tragedin". Han var en av de som överlevde.

– Spansk polis sköt både kulor och tårgas. Folk fick panik, flythjälpen gick sönder, vi hade bara plastdunkar och badringar för barn. Alla kunde inte simma. Jag såg döda kroppar. Vad ska jag säga, det var hemskt, säger Aboubakar.

– I vanliga fall är marockansk polis värst. Jag har försökt ta mig över gränsen fyra gånger tidigare och då har de slagit oss och kantrat båten, berättar Yalou Diallo.

På Röda korset Ceuta, vars livräddare kallas in var och varannan natt är det sammanbitna miner.

– Du har säkert pratat med folk i Ceuta och de har berättat om kriminella som invaderar oss. Men här på Röda korset vet vi bara en sak. Det är 100 procent människor som kommer och människor ska man behandla medmänskligt. Det är vad vi är här för. Enligt protokoll ska Guardia Civil kontakta oss för livräddande insatser. De frångick protokoll och 15 personer dog. Det är allt jag kan säga, säger räddningsledaren Germinal Castillo. Dagens ETC kontaktar honom på nytt 2021 och frågar om de senaste händelserna.

– Låt mig säga så här. Numera skadas och dör fler personer på andra sidan gränsen där det är Marockos polis som har ansvar. De har inte samma krav på sig att följa internationella lagar om mänskliga rättigheter, säger han.

Finansieras av EU

Det som skedde på stranden i Tarajal i februari 2014 kom efter flera år av liknande massgränsöverträdelser med våldsamma polisiära reaktioner – och har fortsatt efter det. De spanska enklaverna är en av rutterna till Europa. Migranter slår läger vid gränsen och försöker gång på gång ta sig över stängslen eller simma över gränsen, ofta hundratals åt gången. Några få brukar slinka igenom, nästan varje gång.

Den marockanska polisens hårdföra metoder är väldokumenterade. 2015 och 2018 avslöjades ett av deras misstänkta tillvägagångssätt: I kullarna vid gränsen finns grottor där människor brukar slå läger. Marockansk polis har vid ett par tillfällen kastat in brandfacklor i grottorna vilket lett till rök-och brandskador samt ett par dödsfall.

– Jag har sett de utbrända grottorna, brandskadorna och känner offren, vittnar Helena Maleno från Caminando fronteras. En berättelse som styrks av organisationer som Human Rights Watch som i rapport efter rapport skrivit om systematisk misshandel och tortyr av migranter i Marocko.

En person dog på spansk mark när de tusentals människorna tog sig över gränsen efter att marockansk polis pausat sina insatser. Dagens EU-kommissionär för inrikes frågor, svenska Ylva Johansson (S) krävde i ett uttalande att Marocko ska återuppta sitt arbete:

”Det är oroande att minst 6 000 migranter, många av dem barn, har simmat till Ceuta. Det satte deras liv i fara. Många behövde räddas. En person dog. Det viktigaste just nu är att Marocko fortsätter att hindra irreguljära avresor och att de som inte har rätt att stanna återsänds effektivt”

Västsahara

- **Västsahara var den spanska kolonin Spanska Sahara fram till FN:s avkoloniseringsdeklaration 1963 och en antagen resolution från FN om avkolonisering 1965.**
- **1973 bildades Frente Polisario för att befria området från spansk kolonialism.**
- **1975 gjorde Marocko anspråk på området i FN och sedan Internationella domstolen i Haag, som gav västsaharierna rätt till självbestämmande och självständighet.**
- **Genom ett illegalt avtal ”Madridavtalet” överlämnade ändå Spanien kolonin till Marocko 1975.**
- **Sedan 1975 ockuperar Marocko Västsahara. Frente Polisario motsätter sig idag Marockos ockupation. Den diplomatiska krisen Marocko och Spanien emellan utlöstes av att ledaren fick vård för covid-19 på ett spanskt sjukhus.**
- **Efter att det 2018 blev svårare att ta sig till Europa via Libyen eller Turkiet ökade trycket på den marockanska rutten. EU-kommissionen har därefter beslutat om ett permanent stöd till Marocko för gränsbevakning (140 miljoner euro i ett första steg). Marocko är därtill det land som får högst bistånd från EU.**